

Josephine BAKEROVÁ

Tanec jejího života

JULIANA WEINBERGOVÁ

Vstupovala
do paláců králů a královen
i do sídel prezidentů.

ROMÁN

 metafora

Extravagantní zpěvačka a tanečnice, majitelka nočního klubu, válečná hrdinka, zámecká paní, matka dvanácti dětí a nakonec bojovnice za práva černochoů po boku Martina Luthera Kinga – to všechno byla jedna žena. Josephine Bakerová.

Její život byl pestrý a bohatý a nebyla v něm nouze o překvapivé zvraty. I když jí okolnosti nebyly vždy nakloněny, nikdy se nevzdávala. Naopak si vždy šla tvrdohlavě za svým, nepřestávala usilovat o zrušení segregace a zapáleně bojovala za práva obyčejných Afroameričanů. Role, v níž byla stejně významná a úspěšná jako v roli okouzující hvězdy varietních pódíí.

Poutavé inspirativní vyprávění mapuje téměř celý život slavné Pařížanky původem z chudinské černošské čtvrti v St. Louis. Dozvíte se, jak se z obyčejné tanečnice stala miláčkem Města světél, za co získala vyznamenání od slavného generála Charlese de Gaulla, jaké prožívala milostné peripetie i jak dopadl její sen o „duhové rodině“ adoptivních dětí různých barev pleti.

„Krásně vyprávěný životní příběh fascinující osobnosti. Přinesl mi o Josephine Bakerové spoustu nových informací. Napínavý, dojemný a velmi citlivě napsaný.“

– čtenářská recenze, Amazon

JULIANA WEINBERGOVÁ

JOSEPHINE BAKEROVÁ:
Tanec jejího života

JULIANA WEINBERGOVÁ

Josephine
BAKEROVÁ
Tanec jejího života

Přeložila Helena Mirovská

metafora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Josephine Baker und der Tanz des Lebens © 2021 by Juliana Weinberg
Published by Ullstein Buchverlag GmbH, Berlin, Germany
Translation © Helena Mirovská, 2021
Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2022

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-627-9 (ePub)

ISBN 978-80-7625-628-6 (pdf)

ISBN 978-80-7625-232-5 (print)

I have walked into the palaces of kings and queens
and into the houses of presidents. And much more.

But I could not walk into a hotel in America
and get a cup of coffee, and that made me mad.

Vstupovala jsem do paláců králů a královen
i do sídel prezidentů. A na mnoho dalších míst.

Ale v Americe jsem nemohla jít do hotelu
a dát si šálek kávy, a to mě hrozně rozčilovalo.

Josephine Bakerová

Prolog

St. Louis, Missouri, červenec 1917

Josephine byla k smrti unavená, přesto však nemohla usnout. V kamrlíku bylo dusno a vedro a z těl jejích sourozenců Richarda, Margaret a Willie Mae, s nimiž se dělila o postel, sálalo teplo, takže se potila tím víc. Opatrně, aby ostatní neprobudila, ze sebe stáhla tenkou přikrývku.

V rohu místnosti něco zaharašilo. Na chvilku zvedla hlavu a pátrala po zdroji zvuku. Ošuntělou, levným nábytkem vybavenou místností se mihly dva stíny a rychle zmizely pod postelí. Josephine nechala hlavu klesnout zpátky na proleželou matraci. Krys se nebála.

Bratr Richard jí ve spánku vrazil loktem do žeber, ve vedlejším pokoji pochrupovala její matka Carrie a nevlastní otec Arthur.

Josephine si přitiskla ruce na uši. Ležela tu s otevřenýma očima už několik hodin a věděla, že musí co nejdřív usnout, aby se aspoň trochu vyspala, než ji matka v pět hodin vzbudí. Ještě před začátkem školy musí uklidit u jedněch starých manželů, vynést jim nočník a oškrábat brambory. Naštěstí to nebylo daleko, tihle manželé by-

dleli stejně jako ona a její rodina v Boxcar Townu, černošské čtvrti připomínající slum. Na těch pár dolarech, co Josephine nosila domů, záviselo živobytí rodiny.

„Jsi holt nejstarší, je ti jedenáct,“ říkala Carrie chladně. „To znamená, že máš povinnosti. Potřebujeme, abys nám přispívala, hlavně teď, když je Arthur bez práce.“

Malá Willie Mae, která spala v nohách postele, se pohnula a něco ze spánku zamumlala. K tomu měla Josephine pocit, že slyší ještě něco dalšího – nějaké zvuky zvenčí, možná volání nebo křik? Okamžitě byla zase úplně vzhůru. Ale to se jí určitě jen zdálo, byl to nějaký výplod jejího příliš unaveného mozku. Pevně stiskla víčka a snažila se představovat si něco hezkého, co by jí pomohlo vklouznout do říše snů. Neměla snadný život. Žila s celou rodinou v nuzném baráčku a musela tvrdě pracovat pro cizí lidi, kteří se k ní nechovali vždycky dobře. Na každodenní strasti dokázala na hodinku či dvě zapomenout, jen když se jí podařilo utéct o pár ulic dál na návštěvu k babičce. Babička měla truhlu plnou starých šatů a klobouků a Josephine se o nedělích nadšeně navlékala do rób, které jí byly trochu moc dlouhé, na bujnou černou křtici si nasazovala staromódní klobouky z minulého století zdobené peřím a pořádala představení pro sousedy. Rozpustile tancovala a dováděla, užívala si pozornosti a potlesku pobavených diváků. Byly to jediné okamžiky, kdy si připadala doopravdy šťastná. Kdy měla pocit, že za něco stojí.

Z polospánku ji vytrhl hlasitý zvuk. Znělo to jako výstřel, ale to jí nejspíš jen tak připadalo. Boxcar Town byl tak chudý, že tu nikdo žádné střelné zbraně neměl. Vždyť si zdejší lidé mohli sotva dovolit pár brambor nebo kou-

sek chleba. Posadila se a zaposlouchala se do tmy. A znovu zvuky – tentokrát dozajista výkřiky. Polilo ji horko.

Pak bylo zase ticho. Josephinino hlasitě bušící srdce se uklidnilo. Lidé tu byli všichni chudí a žili namačkaní v těsných prostorech; nebylo neobvyklé, že tu a tam vypukla hádka. Vášně většinou zase rychle vychladly.

Než znovu usnula, zkoušela si představovat, jak tančí v drahém kostýmu na velkém pódiu před zástupy jásajících diváků.

V příštím okamžiku už jí někdo hrubě lomcoval paží, malé sestřičky brečely a bratr Richard si ustrašeně přetahoval deku přes hlavu.

„Vstávat!“ nařizovala jim Carrie. „Všichni, hned!“

Josephine se s námahou snažila udržet oči otevřené a ospale zamžourala na rodiče. „Co... co se stalo...?“

Ty zvuky prořezávající noční ticho byly nepochybně výstřely. Carrie neodpovídala. Ohlušující rámus a křik spousty lidí, zvedající se jako vlna, hovořily samy za sebe. Přepadení čtvrti. Carrie prudce vytáhla Willie Mae z postele a posadila si ji na bok, Margaret táhla za ruku za sebou. Otčím uchopil Richarda a Josephine železným stiskem za ruce a vlekl je k zadním dveřím. O Josephininy bosé nohy se otřela krysa.

„Ven, rychle ven, dělejte,“ pobízela je Carrie roztrěseně, a ještě než domluvila, přiletěla oknem z ulice hořící pochodeň. Josephine se nechápavě zastavila a chvíli zírala, jak plameny zběsilou rychlostí stravují dřevěnou podlahu.

„Pospěš si, Tumpy,“ oslovila ji Carrie naléhavě jménem, jež používala, když byla Josephine ještě úplně malá, „než bude celej barák v plamenech.“

Josephine se od ohně nedokázala odtrhnout. Na okamžik jí připadalo, že za oknem zahlédla bílou tvář zkřivenou do nenávidného úšklebku. Rodiče ji se sourozenci vystrkali zadními dveřmi na uschlý trávník za domkem, tam se všichni schovali do hustého křoví a plni zděšení spatřili, že domy hoří v celé ulici. Noční vzduch byl prosycený hustým a štiplavým kouřem.

Josephinini sourozenci střídavě kašlali a vzlykali. Jen ona neplakala. Vytřeštěnýma hnědýma očima skrz meze-ry mezi domy oněměle pozorovala ohromný dav bílých mužů, jak se valí ulicí. Řvoucí horda třímala v rukou pochodně a pušky. Lidé o překot prchali ze svých obydlí a volali o pomoc, noci šlehaly výstřely. Tu a tam někdo zavyl jako poraněné zvíře.

„Dál,“ supěla Carrie a ochrannitelsky ovinula paže kolem svých dětí. „Musíme dál, jinak nás tu najdou.“

S Arthurem napůl táhli, napůl nesli menší děti do husté spleti stromů a křoví na kraji Boxcar Townu, aby se tu schovali. Pod bosýma nohama jim šustila tráva, stejně jako pod nohama několika sousedů, kteří v malém lesíku rovněž hledali útočiště.

Josephine je pomalu následovala. Znovu a znovu se otáčela za masakrem, který se v její čtvrti rozpoutal. V chudobných dřevěných chatrčích syčely a praskaly plameny, střechy se hroutily. Příbytky stovek sousedů se nenávratně rozpadaly. Všechno to málo, co zdejší lidé vlastnili, spolykal oheň.

„Zničí nám dům...!“ Margaret křičela a plakala, až se třásla po celém těle.

Carrie ji přitáhla k sobě a snažila se ji uklidnit. „Pšt, holčičko, ne tak nahlas, jinak na nás přijdou.“

„Proč?“ šeptala Josephine. Připadala si jako ochromená, neschopná pochopit, co se to dnes v noci odehrává.

Arthur si přešel rukama od sazí po vlhkém obličej. „Běloši nás prostě nenávidí. Jako kdybychom nebyli lidi jako oni.“

Josephine pořád ještě strnule upírala pohled na chatrče v plamenech. Cítila na kůži žár ohně a slyšela zoufalé výkřiky těch, kdo své příbytky nestihli včas opustit nebo je zasáhly výstřely. „Ale proč, Arthure?“

„Netuším,“ odpověděl otčím zasmušile. „Možná mají strach, že jim vezmeme práci. Přitom jsem sám za poslední roky na žádnou práci nenarazil.“ Klesl na kolena, přitiskl si ruce k očím a tiše se rozplakal.

Josephine si objala tělo rukama, jako by navzdory sálajícímu žáru plamenů mrzla. Jako v mlze slyšela svou rodinu a sousedy vzlykat a bědovat. Jejím nitrem cloumaly vztek, nepochopení a strach, stravující jako oheň, černé jako popel přinášený lehkým větříkem. Jak to, že jimi tak opovrhují, proč je považují za tak méněcenné? Vždyť už beztak patřili k těm nejchudším z chudých, a dnes v noci přišli i o tu poslední trošku majetku a o střechu nad hlavou. Poslední zbytky důstojnosti se rozplývaly v hustém kouři všude kolem.

Josephine bylo sice teprve jedenáct let, ale měla nejasné tušení, že ji zvěrstva, jichž dnes byla svědkem, budou ve snech pronásledovat ještě dlouho.

Část I: Černá Venuše (1925–1936)

I ran away from home. I ran away from St. Louis, and then I ran away from the United States of America because of that terror of discrimination, that horrible beast which paralyzes one's very soul and body.

Utekla jsem z domova. Utekla jsem ze St. Louis a pak jsem utekla ze Spojených států amerických, kvůli tomu teroru diskriminace, té příšerné bestii ochromující samotnou duši i tělo.

Josephine Bakerová

1

Září 1925

Josephine seděla jen ve spodním prádle na prodřeném koberci svého pronajatého zařízeného pokoje. Vedle sebe měla misku s citronovou šťávou. Do světla žluté tekutiny namáčela bavlněnou utěrku a pečlivě si jí otírala paže, nohy, dekolt i obličej. Tuto proceduru prováděla už několik týdnů večer co večer a zabrala jí pokaždé nejméně třičtvrtě hodiny. Copak by už brzy neměly být vidět výsledky? Natáhla obě paže a prohlížela si je v matném světle stojací lampy.

„Pořád stejně hnědá, jako když jsem se narodila,“ zamumlala rozmrzele. „Asi to bude marná snaha.“ Rozčarovane mrskla mokrou utěrkou do misky, až citronová šťáva vystříkla, a kopl do kůry z vymačkaných citronů povalující se po koberci. O citronech se sice říkalo, že mají bělicí účinky, ale její kůže ne a ne zesvětlát, ať dělala, co chtěla.

Venku už byla tma, avšak otevřeným oknem se dovnitř dosud linuly zvuky ulice a vlahý vzduch. Byla sobota večer, den, kdy se toho v newyorské čtvrti Harlem dělo nejvíc.

Ulice pod cihlovým domem, v němž měla svůj pokoj, přímo vibrovala energií. Lomoz automobilů se mísil se vzrušenými hlasy lidí spěchajících za zábavou. Ještě hodinku nebo dvě a v klubech začne blázinec. Rozdováděné publikum bude bujaře tleskat zpěvákům, jazzovým hudebníkům a účinkujícím z exotických revuí, které jsou zrovna v kurzu.

Josephine letmo pohlédla na hodiny. Ještě měla čas. Představení, v němž vystupovala, začínalo až kolem půlnoci.

Přehodila přes sebe župan a přešla ke stolu, na němž ležel rozepsaný dopis pro rodinu v St. Louis. Namočila pero do inkoustu, ale nezmohla se na nic víc než na okusování násadky, nevěděla, co napsat.

„Ale co. Máma ví, že mi psaní nejde,“ řekla si a myšlenku, že by dopisní papír zaplnila několika osobními řádky, prostě zavrhla. Napsala na něj pouze „od Josephine“. Zasuňula ho do obálky spolu s několika bankovkami, které si odložila z honoráře. Písmo měla kostrbaté a neobratné, protože jako malá chodila do školy jen občas. Od sedmi let pracovala v St. Louis u jedné přísné paní na okraji Boxcar Townu jako výpomoc v domácnosti, dokud jí tahle paní jako trest za nepozornost – nechala nedopatřením vzkypět vodu – neopařila ruku. V osmi si vydělávala pár dolarů u jedněch bezdětných manželů, uklízela u nich a vařila, dokud se s ní pán trochu moc nesblížil. Pak ji paní vyhodila.

Vytrhla se ze vzpomínek na dětství a zalepila obálku; hodí ji do schránky cestou do *Plantation Clubu*. Její rodina byla pořád ještě chudá jako kostelní myši, každý cent navíc se jim hodil.

„Josephine! Už jsi hotová?“ Na dveře zabušila Ethel Watersová, která obývala vedlejší pokoj a v klubu vystupovala s ní. Na rozdíl od Josephine nebyla pouhou sborovou tanečnicí, ale vlastně hvězdou představení – směla zpívat sólová čísla.

„Jo, jo, už jdu,“ zabručela Josephine a navlékla se do šatů.

Když vykročila do zšerelé chodby, Ethel si ji zvědavě změřila. Byla o deset let starší než devatenáctiletá Josephine a měla mnohem víc zkušeností na jevišti. „Poslyš, ty tak voníš... po citronech...?“

Josephine mávla rukou. „Můj večerní rituál s citronovou šťávou, vždyť víš.“

Ethel se zachichotala. „Tys to ještě nevzdala? Myslím, že abys jenom o malinko zesvětlala, musela by ses v tom citronu koupat denně několik hodin.“

„Jenom se mi směj,“ postěžovala si Josephine, když vycházely z domu a mířily na 126. ulici, kde se nacházel *Plantation Club*. „Ty jsi hvězda klubu, pro tebe to všechno asi tolik neznamená. Ale já jsem jenom malá tanečnice z poslední řady... Černá holka se nikomu nelíbí. Krásná ženská musí být vždycky bílá.“

Ethel si povzdechla. „Já vím. Ale barvu kůže člověk nemění.“

Brzy dorazily do *Plantation Clubu*. Na město se snesla černočerná tma a zahalila nahnědlou cihlovou budovu s půlkruhovými oblouky nade dveřmi a okny do svého pláště. Okna zářila pestrými barvami a působila hřejivě a přitažlivě, jako maják uprostřed noci.

Josephine s Ethel zamířily rovnou k vedlejšímu vchodu vyhrazenému pro personál, kde se srazily se skupinkou

mladých bělochů, podle všeho už značně rozjařených. Dívky, typické moderní „flappers“ v krátkých sukních, s dlouhými perlovými náhrdelníky a silně nalíčenými obličejí, se na ně dívaly s opovržením. Jedna mladá žena s krátkými blondatými vlasy načesanými do módních vln vyfoukla Josephine do obličeje kouř z cigarety.

„Tome,“ pronesla pronikavým hláskem na svého spolčnicka navlečeného do dokonalého smokingu. „Odkdy směji do klubu *negři*?“

V Josephine se všechno sevřelo, přestože podobné scény zažívala skoro denně. Jako kdyby skutečně stála o to, aby do takového lokálu mohla vstoupit jako host! Byla to scestná myšlenka, i když se potají užírala tím, že nemá stejná práva jako běloši.

Společník mladé ženy se zakřenil. „Neboj, puso, ty dvě tady určitě jenom pracují. Asi uklízečky.“

„Ach ano. Máš pravdu.“ Skupinka se zasmála a hrnula se hlavním vchodem dovnitř.

Josephine rázovala za Ethel, která jen pokrčila rameny, do dveří pro personál. Rozmrzele následovala přítelkyni do šatny, kde už se na vystoupení připravovalo několik dalších tanečnic z jejich souboru, a usadila se na své obvyklé místo. V duchu si představovala, co všechno by té blondýnce mohla pěkně od plic říct, jenže jí bylo jasné, že by se tím leda připravila o práci.

Překotnými pohyby si nanasla na tvář bílý pudr a vklepávala si ho do pokožky.

„Ani pudr z tebe bělošku neudělá,“ poznamenala Ethel pobaveně.

Josephine postavila nádobku s pudrem na stůl tak nešetrně, až se prášek rozlétl, a začala si do krátkých čer-